

ingediend op **1971** (2023-2024) – Nr. 1
23 januari 2024 (2023-2024)

Voorstel van resolutie

van Veerle Geerinckx, Katrien Schryvers, Freya Saeys,
Koen Daniëls, Maaïke De Rudder en Tine van der Vloet

over de invoering van een betaalbaarheidsmonitor
in de Vlaamse woonzorgcentra

TOELICHTING

Stijgende dagprijzen

De dagprijs in een erkend woonzorgcentrum of centrum voor kortverblijf is een van de inkomstenbronnen van die voorzieningen. De dagprijs is de persoonlijke bijdrage van een cliënt voor de zogenaamde woonkosten in de voorziening. Volgens de bijlage bij het ministerieel besluit van 26 januari 2023¹ zijn de volgende kostprijselementen daar verplicht in vervat:

- elementen van de woonfunctie:
 - 1° gebruik van de kamer, het meubilair en de basisaccommodatie;
 - 2° schoonmaak en onderhoud;
 - 3° herstellingen;
 - 4° verwarming, sanitair enzovoort;
- elementen van de zorgfunctie:
 - 1° de medische, verpleegkundige, verzorgende, paramedische en kinesitherapeutische activiteiten die bepaald worden in de tegemoetkoming door de ziekteverzekering en die daar niet door gedekt zijn;
 - 2° de tegemoetkomingen die niet gedekt zijn door de basistegemoetkoming zorg, incontinentiemateriaal, verzorgingsmateriaal enzovoort;
- elementen van de leeffunctie:
 - 1° maaltijden, drinkwater, lichte en dadelijk opneembare voeding;
 - 2° lichaamshygiëne van kop tot teen;
 - 3° basispakket aan toiletartikelen;
 - 4° ADL-activiteiten in het kader van woonbegeleiding, recreatie en therapie enzovoort (ADL: activiteiten van het dagelijkse leven).

Daarnaast zijn er ook zaken die via een supplement in de dagprijs kunnen worden opgenomen, zoals telefonie of internet. In de jaarlijkse dagprijsmeting (zie verder) worden die supplementen niet meegerekend. De Vlaamse overheid heeft er ook geen overzicht van.

De dagprijscontrole is sinds de zesde staatshervorming een gemeenschapsbevoegdheid. Voordien was dat de taak van federale overheidsdienst Economie. Toen was er weinig tot geen inzicht in de evolutie van de dagprijzen. Sinds 1 mei 2016 gebeurt die monitoring van de dagprijzen elk jaar met een meting in de maand mei van het jaar voordien. Het jaar 2016 vormde de nulmeting en vergelijkingen met voorgaande jaren zijn niet mogelijk.

Bij de laatste meting op 1 mei 2023 bedroeg de gemiddelde dagprijs voor alle kamers 70,15 euro. Dat betekende een reële stijging van 4,77 procent ten opzichte van het jaar voordien (63,79 euro). Die stijging is gecorrigeerd door de consumptieprijsindex. In 2022 is die index door de energiecrisis immers sterk gestegen naar 8,97 procent: in 2023 bedroeg de index 5,2 procent. De stijging van de levensduurte wordt altijd met een zekere vertraging doorgerekend in de dagprijzen. Daardoor hebben heel wat woonzorgcentra een inhaalbeweging ingezet om ook de dagprijs te indexeren, mee doordat ze de mogelijkheid hebben gekregen om dat twee keer per jaar te doen in plaats van één keer. Een woonzorgcentrum kan bij een uitbreiding of vernieuwing ook een verhoging aanvragen buiten de index. Het gaat dan om compleet nieuwe infrastructuur, wat uiteraard ook een hogere prijs met zich meebrengt.

¹ <https://www.zorg-en-gezondheid.be/sites/default/files/2023-02/ministerieel%20besluit%20van%2026%20januari%202023.pdf>

Het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024 stelt terecht dat de Vlaamse Regering zal inzetten op een striktere controle op dagprijsverhogingen en op inspanningen om de dagprijs te verlagen door extra zorgfinanciering: "We houden de kostprijs onder controle door voorzieningen te stimuleren om de extra middelen aan te wenden voor zowel extra personeel als een verlaging van de dagprijs. Hierbij moet o.a. rekening gehouden worden met wat allemaal in de dagprijs is inbegrepen en dit op een transparante manier voor (potentiële) bewoners."

Mogelijke betaalmiddelen

Mogelijke eigen inkomstenbronnen

Om de dagprijs te betalen heeft de cliënt onder andere een pensioen ter beschikking. Het is een misvatting te denken dat alleen het pensioen voldoende moet zijn om de dagprijs volledig te dekken.

Er is ook nog altijd een verschil tussen ouderen die hun woning verkopen en ouderen die hun woning verhuren. Onroerende goederen in bezit worden aangerekend op basis van het kadastraal inkomen (KI), waarvoor een vrijstelling van 1500 euro geldt. Bij verkoop wordt 6 procent van de verkoopwaarde gezien als inkomen. Huurinkomsten daarentegen worden niet aangerekend omdat dit dubbelop is met de aanrekening op het KI.

Het is belangrijk om een beeld te krijgen van de betaalbaarheid van woonzorgcentra en centra voor kortverblijf. In de analyse moet in de zijlijn meegenomen worden dat er ook andere dan pensioengerelateerde middelen aanwezig kunnen zijn.

Ouderen kunnen uiteraard ook in de loop van hun leven een spaarpotje hebben opgebouwd waarmee ze de latere woonzorgfactuur deels kunnen betalen. Ook eventuele beleggingen kunnen ze daarvoor aanspreken.

Vlaamse zorgbudgetten

De Vlaamse overheid stelt twee soorten zorgbudgetten ter beschikking van bewoners van een woonzorgcentrum: het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden en het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood.

Bij het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden gaat het om een bedrag van 140 euro per maand dat vrij kan worden besteed. Dat is de vroegere zorgverzekering binnen de Vlaamse sociale bescherming waarvoor iedereen vanaf de leeftijd van 25 jaar een zorgpremie moet betalen. Cliënten van een woonzorgcentrum krijgen dat zorgbudget automatisch. In Vlaanderen krijgen 272.000 personen dat zorgbudget, verdeeld over residentiële zorg en thuiszorg.

Daarnaast is er het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood, de vroegere tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden (THAB). Dat is een inkomensgerelateerd bedrag dat kan oplopen tot 696 euro per maand. Hoe lager het inkomen van de oudere, hoe hoger het zorgbudget. Vanaf 1 april 2023 zullen bewoners met de laagste inkomens automatisch in de hoogste schalen worden ondergebracht, waardoor ongeveer twintigduizend bewoners meer budget zullen ontvangen. Die maatregel past in het kader van de uitvoering van het regeerakkoord. In het totaal kan iemand met de zorgbudgetten dus tot 800 euro per maand extra ontvangen.

OCMW-tegemoetkoming en onderhoudsplicht

Als de eigen inkomsten, aangevuld met Vlaamse zorgmiddelen, de volledige dagprijs niet dekken, kunnen cliënten ook een beroep doen op het lokale bestuur van de plaats waar ze in het bevolkingsregister zijn ingeschreven. Het lokale bestuur kan de verblijfskosten dan terugvorderen van de kinderen en zelfs de kleinkinderen. Een lokaal bestuur heeft daarnaast ook de mogelijkheid om het geld niet terug te vorderen: dat akkoord is dan algemeen bindend.

Het OCMW kan ook een hypothecaire inschrijving nemen op het onroerend goed dat eigendom is van de bewoners voor wie het tussenbeide komt en de betaalde kosten op die manier recupereren.

De organieke wet van 8 juli 1976 over de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (artikel 98, §2) en het koninklijk besluit van 9 mei 1984 bepalen in welke gevallen draagkrachtige personen (gedeeltelijk) moeten instaan voor het levensonderhoud van behoeftige familieleden.

Infrastructuurforfait

Nieuwe en vernieuwde woonzorgcentra en centra voor kortverblijf hebben de mogelijkheid om een infrastructuurforfait van 6 euro per dag en per woongegelegenheid aan te vragen. Dat is een bedrag dat de Vlaamse administratie uitbetaalt aan voorzieningen. Die voorzieningen zijn dan verplicht om dat bedrag als een korting zichtbaar op de factuur te zetten.

Uit een schriftelijke vraag² van Vlaams volksvertegenwoordiger Veerle Geerinckx blijkt dat in 2022 ongeveer 218 van de 830 voorzieningen een beroep hebben gedaan op het infrastructuurforfait. Dat is een onvolledig cijfer, omdat er nog gedeeltelijk forfaits moesten worden toegekend. In vergelijking met de voorgaande jaren gaat het aantal infrastructuurforfaits in stijgende lijn. In 2022 werd daarvoor een totaalbedrag van ongeveer 25 miljoen euro uitgetrokken.

Armoederisico bij ouderen

Een cliënt die niet bij machte is om de woonzorgfactuur te betalen uit de hierboven vermelde inkomstenbronnen, kan een beroep doen op het OCMW van de gemeente. Helaas zijn er geen gedeelde gegevens daarover voorhanden zodat niet bekend is om hoeveel personen het gaat. De Vlaamse overheid weet dus niet hoeveel bewoners financieel worden ondersteund door het OCMW en er zijn bijgevolg ook geen gegevens voorhanden om een meetbare evolutie te detecteren. De overheid is ook niet van plan om een initiatief te nemen zodat die gegevens wel in kaart kunnen worden gebracht. In antwoorden op diverse parlementaire vragen daarover verwees de minister daarom door naar de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG).

De Studiecommissie voor de Vergrijzing van de Hoge Raad voor Financiën maakt jaarlijks een verslag op.³ Daarin wordt rekening gehouden met de EU-SILC-enquête (SILC: Statistics on Income and Living Conditions). Een manco van die bron is echter dat ze geen gegevens verzamelt van personen in een collectief huishouden zoals een woonzorgcentrum: "Ouderen en gepensioneerden hebben echter een hoger armoederisico, respectievelijk 17,5% en 16%. Bovendien is hun armoederisico gestegen sinds 2018 (respectievelijk met 15,7% en 13,4%). Gegeven de impact van Covid-19 op de EU-SILC 2020 en 2021 (zie kader 7), is het nog te voorbarig om hier conclusies aan het knopen."

² *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2022-23, nr. 359, aan minister Hilde Crevits.

³ https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/publications/hrf_vergrijzing_2022_07_1.pdf

Dat zegt echter niets over de populatie in de Vlaamse woonzorgcentra en centra voor kortverblijf. Daarom is het nodig om zelf data te verzamelen om te kunnen analyseren hoeveel personen van de bewonerspopulatie in die voorzieningen moeite hebben met de betaling van de dagprijs.

Veerle GEERINCKX
Katrien SCHRYVERS
Freya SAEYS
Koen DANIËLS
Maaïke DE RUDDER
Tine VAN DER VLOET

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024 (*Parl. St. VI. Parl. 2019-20*, nr. 31/1);
 - 2° de beleidsnota van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2019-2024 (*Parl. St. VI. Parl. 2019-20*, nr. 120/1);
 - 3° het laatste verslag van de Studiecommissie voor de Vergrijzing uit 2022, waaruit niet kan worden vastgesteld of ouderen in residentiële entiteiten een armoederisico lopen;
 - 4° de beslissing van de Vlaamse Regering om de zorgbudgetten voor ouderen te hervormen, waardoor twintigduizend personen in een woonzorgcentrum een hoger budget zullen ontvangen;
 - 5° de beslissing van de Vlaamse Regering om het zorgbudget voor zwaar zorg-behoevenden op te trekken naar 140 euro;
 - 6° de opstart van de uitwerking van de sectorspecifieke transparante boekhouding in 2024, die de woon-, leef- en zorgkosten kan uitsplitsen;
 - 7° de beslissing om de dagprijzen te koppelen aan de afgevlakte gezondheids-index;
- overwegende dat:
 - 1° er geen gegevens worden gedeeld over het aantal personen dat een beroep moet doen op een lokaal bestuur voor de betaling van de dagprijs in een woonzorgcentrum;
 - 2° de dagprijsmeting alleen inzicht geeft in de gewogen gemiddelde dagprijzen op één moment in een bepaald jaar;
 - 3° het niet mogelijk is om zicht te krijgen op het aantal personen dat het moeilijk heeft om de dagprijs in een woonzorgcentrum te betalen;
 - 4° niet elk woonzorgcentrum een beroep doet op het infrastructuurforfait, maar het aantal dat er een beroep op doet, in stijgende lijn gaat;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
 - 1° een betaalbaarheidsmonitor uit te werken waarbij jaarlijks een analyse gemaakt wordt van:
 - a) de dagprijsmeting en de aangerekende supplementen;
 - b) de woon-, leef-, zorg- en beleidskosten en de evolutie ervan zoals die worden geregistreerd in de sectorspecifieke transparante boekhouding om de effecten van beleidsmaatregelen op de betaalbaarheid van het woonzorgcentrum na te gaan;
 - c) het aantal personen dat recht heeft op het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood en de evolutie ervan;
 - 2° een structurele gegevensdeling met de lokale besturen en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) op te zetten om zicht te krijgen op het aantal bewoners dat een beroep doet op een OCMW om de factuur in het woonzorgcentrum te betalen. Daarbij moet ook nagegaan worden voor hoeveel van die dossiers een beroep wordt gedaan op de onderhoudsplicht van kinderen of een hypothecaire inschrijving wordt genomen op eigendom van de bewoner, alsook hoeveel de OCMW's netto moeten bijpassen;

- 3° op basis van de hierboven vermelde betaalbaarheidsmonitor jaarlijks te rapporteren aan het Vlaams Parlement met als doel de betaalbaarheid in de sector te bespreken;
- 4° in samenwerking met de koepels en het werkveld te bekijken hoe het aandeel bewoners dat de dagprijs niet kan betalen, verder in kaart kan worden gebracht.

Veerle GEERINCKX
Katrien SCHRYVERS
Freya SAEYS
Koen DANIËLS
Maaïke DE RUDDER
Tine VAN DER VLOET